

Термін „торгівля людьми” передбачає різні види та форми експлуатації людини, які наводяться як міжнародними нормативно-правовими документами, так і законодавством України.

Відповідно до Закону України „Про протидію торгівлі людьми” торгівля людьми - здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, уразливого стану людини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи, що відповідно до Кримінального кодексу України визнаються злочином.

Існує багато причин торгівлі людьми, які є комплексними та взаємопов'язаними.

До внутрішніх чинників належать:

соціальна нерівність та низький рівень життя населення;

насильство в сім'ї та інші прояви гендерної нерівності;

девіантна поведінка членів сім'ї (вживання алкоголю, наркотичних речовин тощо);

викривлення моральних цінностей та відсутність духовних принципів певної частини населення;

привабливість кращого життя за кордоном та погана обізнаність громадян України щодо можливостей працевлаштування і перебування за кордоном та їх наслідки тощо.

До зовнішніх чинників торгівлі людьми належать наступні:

спрощення можливостей для подорожування;

лояльність законодавства до заняття проституцією у багатьох країнах світу;

попит на низькооплачувану працю та комерційну сексуальну експлуатацію, особливо дітей;

попит на працю в галузях, де основна частина населення не бажає працювати через низку причин, зокрема небезпечні умови праці тощо;

! Слід зазначити, що жертвою торгівців людьми може стати будь-яка особа, незалежно від віку та статі.

Основними уразливими категоріями осіб, які відносяться до групи ризику потрапити до торгівців людьми є:

незаміжні жінки, самотні матері, розлучені особи;

молодь, діти вулиці, діти-сироти, вихідці з неблагополучних сімей;

сільське населення;

внутрішньо переміщені особи;

іноземні громадяни – трудові мігранти;

особи, які зазнали насильства, у тому числі сексуального;

бідні, малозабезпечені особи;

особи з проблемами психічного здоров'я.

Найбільш вразливими до торгівлі людьми категоріями населення є:

жінки у віці 18-26 років, у першу чергу незаміжні (вразливі до сексуальної експлуатації);

чоловіки у віці 25-60 років, у першу чергу одружені (вразливі до трудової експлуатації);

діти у віці 13-18 років, у першу чергу дівчатка з неповних та реструктурованих сімей (коли один із батьків нерідний).

!Торгівля людьми - злочин, за вчинення якого в Україні передбачено кримінальну відповідальність на строк до 15 років позбавлення волі.

!Торгівля людьми є третім за прибутковістю видом злочинної діяльності, після продажу зброї та наркотиків.

Торгівля людьми має різні види, серед яких примусова праця, рабство, звичаї подібні до рабства, сексуальна експлуатація, використання у порнобізнесі, примусова вагітність, вилучення органів, проведення дослідів над людиною, використання у жебрацтві, втягнення в злочинну діяльність, використання у збройних конфліктах, усиновлення (удочеріння) з метою наживи, продаж дитини.

1) Примусова праця - будь-яка робота, що вимагається від особи під загрозою застосування покарання, фізичного та психологічного насильства.

Основні ознаки втягнення особи у примусову працю:

недобровільний характер роботи;

відсутність дійсної трудової угоди та або утримання частини заробітної плати або її невиплата взагалі;

робота в умовах, що не сумісні з поняттям гідної/ безпечної праці;

погані умови проживання;

повна залежність від експлуататора;

примусова консумація.

2) Рабство - стан людини, щодо якої застосовуються атрибути права власності, зокрема, насильницьке підпорядкування однієї людини іншій.

3) Звичайі подібні до рабства чи підневільного стану - це

а) будь-який інститут чи звичай, через які жінку обіцяють за винагороду видають заміж (без права її відмови) її батьки, опікун, родина або будь-яка інша особа або група осіб; чоловік жінки, його родина або його клан за винагороду чи без такої мають право передати її іншій особі; жінку після смерті чоловіка передають у спадщину іншій особі;

б) будь-який інститут чи звичай, через який дитина передається одним або обома своїми батьками чи своїм опікуном іншій особі за винагороду або без такої з метою експлуатації цієї дитини чи дитячої праці.

4) Сексуальна експлуатація - використання особи у діяльності сексуального характеру за винагороду або будь-яку іншу форму відшкодування незалежно від того, чи носить така діяльність добровільний або примусовий характер.

Ознаки сексуальної експлуатації:

недобровільний характер роботи;

неможливість розпоряджатися прибутками, отриманими від надання своїх послуг.

5) Використання у порнобізнесі - діяльність юридичних та фізичних осіб у сфері надання послуг сексуального характеру, створення або утримання місць розпусти та звідництва, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів з метою отримання прибутку.

6) Примусова вагітність – це

а) посягання на волю, життя та здоров'я жінки, пов'язане із здатністю народжувати, проведення протиправних дій щодо запліднення у примусовому порядку, в тому числі штучного.

б) використання репродуктивної функції організму жінки шляхом природнього або штучного запліднення без її згоди та подальше примушування жінки до виношування дитини.

7) Вилучення органів людини - вилучення з організму людини її складової частини, що має певну будову і спеціальне призначення без згоди самої особи або за її згодою, досягнутою шляхом використання злочинних засобів впливу на неї. Обіцяна особі винагорода не сплачується в повному обсязі або не сплачується взагалі.

8) Проведення дослідів над людиною без її згоди - незаконне проведення медико-біологічних, психологічних або інших дослідів над людиною, що створює небезпеку для її життя чи здоров'я.

9) Використання у жебрацтві - організація та примушування осіб до заняття жебрацтвом шляхом побиття, зґвалтування, навмисного заподіяння каліцтва, нанесення фізичних та/або психологічних травм та інших видів насильства.

10) Втягнення в злочинну діяльність - Передбачає дії, пов'язані з безпосереднім психологічним або фізичним впливом на особу, вчинені з метою викликати в неї прагнення взяти участь у одному чи кількох злочинах (примушення до крадіжок, виготовлення та/або перевезення, та/або розповсюдження наркотиків, інших заборонених товарів, торгівлі зброєю, викрадення та/або збуту автотранспортних засобів, здійснення інших злочинів).

11) Використання у збройних конфліктах - використання особи, яка знаходиться у підневільному стані іншої особи, для виконання нею бойових завдань, пов'язаних з поваленням державної влади або порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, тощо.

12) Усиновлення (удочеріння) з метою наживи - взяття на виховання в сім'ю дитини на правах сина чи доньки, оформлене в установленому порядку, вчинене з метою отримання будь-якої матеріальної вигоди або уникнення певних витрат завдяки усиновленню (удочерінню) (наприклад, бажання отримати контроль над власністю усиновленої особи, залучення до заняття жебрацтвом, азартними іграми, проституцією тощо).

13) Продаж дитини – продаж батьками, близькими родичами, подружжям тощо особи, яка не досягла 18 річного віку, з метою отримання прибутку.

! В Україні створено законодавчу базу для боротьби з торгівлею людьми, зокрема прийнято Закон України „Про протидію торгівлі людьми”, розроблено та затверджено підзаконні нормативно-правові акти у сфері протидії торгівлі людьми.

!Постановою Кабінету Міністрів України від 18.01.2012 № 29 Міністерство соціальної політики визначено національним координатором у сфері протидії торгівлі людьми.

Відповідно до Закону України „Про протидію торгівлі людьми” **особа, яка вважає себе постраждалою від торгівлі людьми, має право звернутися до місцевої державної адміністрації із заявою про встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми** , та до органів Національної поліції щодо захисту прав і свобод.

Особа, якій встановлено статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, має право на забезпечення особистої безпеки, поваги, а також на безоплатне одержання:

1) інформації щодо своїх прав та можливостей, викладеної мовою, якою володіє така особа;

2) медичної, психологічної, соціальної, правової та іншої необхідної допомоги;

3) тимчасового розміщення, за бажанням постраждалої особи та у разі відсутності житла, в закладах допомоги для осіб, які постраждали від торгівлі людьми, на строк до трьох місяців, який у разі необхідності може бути продовжено за рішенням місцевої державної адміністрації, зокрема у зв'язку з участю особи в якості постраждалого або свідка у кримінальному процесі;

4) відшкодування моральної та матеріальної шкоди за рахунок осіб, які її заподіяли, у порядку, встановленому Цивільним кодексом України;

5) одноразової матеріальної допомоги у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

6) допомоги у працевлаштуванні, реалізації права на освіту та професійну підготовку.

Іноземець та особа без громадянства, якій встановлено статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми на території України, крім вищезазначених прав, має також право на:

1) безоплатне отримання послуг перекладача;

2) тимчасове перебування в Україні строком до трьох місяців, який може бути продовжено у разі необхідності, зокрема у зв'язку з їхньою участю в якості постраждалих або свідків у кримінальному процесі;

3) постійне проживання на території України в порядку, встановленому законодавством.

! На сьогоднішній день основними країнами призначення громадян України є Російська Федерація, Україна, Республіка Туреччина, Республіка Польща, ОАЄ тощо.

Будьте обережними та обізнаними щодо торгівлі людьми!